

Caroline
Lamarche
**SJEĆANJE
ZRAKA**

S francuskoga prevela prevela
Mirna Šimat

Zagreb, 2025.

disput

Samo monolog može prenijeti istinu
– tko bi se usudio otkriti tajnu drugome?

UNICA ZÜRICH

I

Noćas sam u snu riskirala život sišavši niz provaliju i pronašavši na dnu mrtvu ženu. Ležala je pod mrtvačkim pokrovom, na sagu od paloga lišća. Podigla sam bijelu plahtu i otkrila joj lice sa zaklopljenim očima. Obrazi su joj bili ružičasti, ten predivan, nisu joj se vidjele godine, a sigurna sam da su bile kao moje – nadam se da ću umrijeti prije nego što ostarim. Ta mrtva žena bila je dakle mojih godina, u to sam uvjerena, a opet je sličila onoj koja sam bila prije više od dvadeset godina, kao da sam ja otad spavala, kao da sam provela sve to vrijeme umirući. Što se dogodilo prije dvadeset godina, više se ne sjećam. Kako god bilo, čak i beživotna, mrtva žena činila se itekako prisutnom, i prisilno sama – prisiljena smrću. Obećala sam da ću joj ublažiti samoću redovito je posjećujući, ne mareći za njezino stvarno odredište. Zapravo se radilo, kako to često bude u snovima, ujedno o živoj slici, ako mogu tako reći, i o platnu; i to umjetničko djelo, taj lik mrtve žene trebao je biti poklonjen kralju Nagorno-Karabaha u nekoj svečanoj prigodi, na početku nove književne sezone ili nečeg drugog. Ali odlučila sam da ga neću pridružiti

10 drugim kraljevskim darovima, u svakom slučaju, mislila sam, kralj će primiti hrpu drugih poklona, manjak mrtve žene pod mrtvačkim pokrovom neće ni primijetiti.

Probudila sam se čvrsto nakanivši nastaviti razgovor s umrlom. Kada je umrla? Zašto? Tko joj je usred leta prekinuo putanju u godinama kad su žene najljepše? Moram se vratiti razgovarati s njom da proniknem u tu tajnu. Valja li mi zato svaki put silaziti niz provaliju? Pothvat je opasan, napor znatan, ali nagrada, to blago, mirno lice, ta put sva od mlijeka i ruža, te zaklopljene vjeđe tako ogromne da sigurno kriju velike oči, oči koje vide ono što ljudi otvorenih očiju više ne vide, sve mi to ulijeva hrabrost i želju da je posjećujem, da, redovito.

Svakog mi se jutro čini da će sve biti dobro. Ili, naprotiv, da će sve poći ukrivo. Ali svejedno moram krenuti, nogu pred nogu. Sići niz provaliju više je ili manje teško, ovisno o danu. Ispočetka je razmjerno jednostavno, nagib nije prestrm, krećeš laka srca. Poteškoće nastupe poslije, kad se tijelo umori i zauzme pomalo klimave položaje zbog urođenih mana, odgoja ili jednostavno loših navika. Osim ako posrijedi nisu loše liječene ozljede ili one koje uopće nisu liječene, poput onih koje su dovele do smrti ove žene.

Jutros kad sam se probudila, imala sam ideju kako da bezbolno siđem niz provaliju. Tek što sam se digla, zakuhala vodu za čaj, sve mi je pobjeglo, idealan spust, pogled, pejzaž, sve što sam iscrtala u magli koja preti hodi ustajanju. Svejedno se moram snaći da ne probudim nikoga i da dođem do strmine ne gubeći usredotočenost unatoč svom užurbanom ženskom životu. I umrla je sama, ništa ne olakšava njezinu samoću, puno radikalniju od moje, koja dođe i prođe. Nitko joj ne kuha čaj kao što sam ga ja upravo skuhalo sebi, nitko joj ne stavlja na jezik kockicu jako crne čokolade, kakvu

12 volim, nitko za nju ne gleda kroz prozor kakvo je vrijeme, vrijeme je sivo, vrijeme je hladno, sad je srpanj, praznici su, mrzim praznike.

Jučer sam zaspala slušajući radijsku emisiju o *borderline* pacijentima. Nikada o sebi nisam mislila kao o *borderline* osobi, ali ipak sam se jutros sjetila, ili možda čak sinoć prije nego što sam utonula u san, da je zadnji muškarac kojega sam voljela, *prijašnji čovjek*, kako ga zovem (ali prijašnji naspram čega?), vrlo rano, na početku naše veze, rekao o meni da nikad nije upoznao djevojku koja tako brzo mijenja raspoloženja, više puta u danu, satu, čak i minuti, što je jedan od simptoma, kako me naučio, tih ljudi, *borderline* ljudi.

Pitanje koje si postavljam jest: kako to da sam s njim očitovala takvu čudnu prevrtljivost karaktera, emocija, tu krajnju, *abnormalnu* elastičnost, govorio mi je? Kako to da je s njim bilo tako, dok s mojim mužem nekoć nije bilo, kako to da sam tada, naprotiv, uvijek bila ista, dugo mirna prije naše velike godišnje svađe, a da je danas to opet drukčije? Danas je sve čudesno spokojno, pomalo kao kod one umrle svježeg tena. Kao Trnoružica koja u našim dječjim bajkama počiva u staklenom lijesu, ništa je ne dotiče, ništa je ne mijenja.

Prilagoditi se drugome, usvojiti njegovu boju ili bolest, živjeti na rubu sebe, uvijek na nesigurnom tlu. U školi su me zvali *kameleon*. Kompliment ili uvreda? *Prijašnji čovjek* znao mi je reći: "Ti ne znaš što želiš." Dodao bi: "Kao moja majka!" Ja bih bjesnila. Ni kao dijete nisam voljela čuti: "Kako sličiš svojoj mami!" Možeš li istodobno sličiti ženi koja ne zna što želi i ne-

koj drugoj, nepokolebljivoj? *Odgoj, to je lako, djecu valja odgajati kao pse*: jedna od zabavnih rečenica moje majke. Naravno da ima dobrih gospodara, ali ima i nepredvidljivih. Pas tada živi ne samo u strahu da će ga udariti nego i da nikad neće znati tko stoji pred njim, što će ga na kraju izludjeti. Je li gospodar zadovoljan ili je loše volje, i kako to ovisi o njemu, psu? Ništa bolje od straha da nekoga privežete uza se.

Barem su nam dvije stvari bile zajedničke, *prijašnjem čovjeku* i meni – tri, ako brojimo ljubav prema knjigama: bili smo jako dobri u krevetu, divlji, nježni, puni bizarnih izuma, to je bilo jedino što me oslobađalo straha. Drugo, lagali smo svojim majkama. Moja nije ni postavljala nikakva pitanja. Njegova ga je ispitala: “Zar nemaš neku ženu u životu, sine moj?” On bi odgovarao ne. Ne, a predstavio joj je sve žene u svojem životu prije mene. Ne, a vodio je ljubav sa mnom svaku večer ako je bilo moguće i ljutio se ako sam bila umorna, kao dječarac kojem su oduzeli igračku.

Ali možda ovdje malo previše brzam, možda upravo krivo stajem sažimajući tako sedam godina *borderline* ljubavi, možda moram silaziti polakše, pronaći zavojit put kako bih na samom dnu pronašla umrlu.

Draga umrla, ostavi oči zatvorene ako želiš, ali otvori širom svoje uši: onaj kojega sam voljela sedam godina nije dakle smatrao potrebnim reći svojoj majci da postojim, da sam, kako mi je govorio, *žena njegovog života*. A ja svih tih godina nisam smatrala potrebnim reći svojoj majci da ću je voljeti do smrti. No taj čovjek, *prijašnji čovjek*, kojega ću odsad zvati, radi jednostavnosti, *Prijašnji*, Prijašnji se dakle na kraju upoznao s cijelom mojom obitelji. Na primjer, kako sam ga mogla ostaviti samog na Badnju večer? Stoga sam pričala majci o jednom prijatelju koji je pomalo usamljen. Kako je Božić blagdan dobrih djela, Prijašnji je sjeo s nama u prostranu blagovaonicu. Njegovo čuđenje pred portretima predaka, srebrnim lovačkim trofejem na mramornoj komodi, spontanom dobrodošlicom moje majke: "Imate li braće i sestara, jesu li vam roditelji još živi?" Moj je otac nedavno umro, kraj jedne ere. Što se Prijašnjeg tiče, on je otvorio doba eksperimentiranja. Želeći nemoguće, zamarala sam sve uokolo, a sebe prv.